

LWA – 4101.025.03.2014
P/14/029

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli P/14/029 – Digitalizacja dóbr kultury w Polsce

Jednostka
przeprowadzająca kontrolę Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Warszawie

Kontroler Krzysztof Łączyński, st. inspektor k.p., upoważnienie do kontroli nr 93561 z dnia 19 grudnia 2014 r.
(dowód: akta kontroli str. 1-2)

Jednostka kontrolowana FilMOTEKA Narodowa¹, ul. Puławska 61, 00-975 Warszawa

Kierownik jednostki
kontrolowanej Tadeusz Kowalski, Dyrektor FilMOTEKI Narodowej
(dowód: akta kontroli str. 3)

Ocena ogólna

II. Ocena kontrolowanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie² ocenia efekty procesu digitalizacji polskiego dziedzictwa narodowego realizowanego przez FilMOTEKĘ Narodową ze środków Wieloletniego Programu „Kultura+”. Przyjęty plan digitalizacji został zrealizowany. Według stanu na 31 grudnia 2014 r. zdigitalizowano 3,3% zbiorów filmowych (28,8% filmów przewidzianych do digitalizacji) FilMOTEKI Narodowej.

Dotacje celowe przyznawane przez Narodowy Instytut Audiowizualny³ w ramach programu Kultura+ (priorytet Digitalizacja)⁴ w latach 2011-2014 (III kwartał) w kwocie 5 111,8 tys. zł zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem. FilMOTEKA rzetelnie rozliczyła otrzymane dotacje, zapewniła odpowiednią jakość zdigitalizowanych materiałów oraz bezpieczeństwo ich przechowywania.

Jednostka prawidłowo realizowała działania mające na celu upowszechnianie wiedzy o zrekonstruowanych cyfrowo dobrach kultury.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Efekty procesu digitalizacji zasobów kultury

Opis stanu
faktycznego

Zgodnie z nadanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego statutem z dnia 5 grudnia 2012 r. FN gromadzi, archiwizuje i restauruje materiały negatywowe, kopie wzorcowe i inne filmów polskich i zagranicznych (o ile posiadały one znaczenie dla kultury polskiej), dokumentację dotyczącą produkcji i rozpowszechniania filmów, zbiory biblioteczne i eksponaty dotyczące historii filmu⁵.

¹ Dalej także: FN lub FilMOTEKA.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

³ Dalej także: NInA lub Operator.

⁴ Dalej także: Program.

⁵ <http://www.infor.pl/akt-prawny/U26.2012.024.0000070.zarzadzenie-ministra-kultury-i-dziedzictwa-narodowego-w-sprawie-zmiany-statusu-filharmonii-narodowej-w-warszawie-na-panstwowa-instytucje-artystyczna-oraz-nadania-statutu.html>.

Według prowadzonych w FN ksiąg inwentarzowych (stan na 31 grudnia 2014 r.) zgromadzono m.in: 18 641 filmów⁶ (w tym 2000 polskich filmów fabularnych), 13 217 materiałów wyjściowych (negatywów), 31 581 scenariuszy, 1 960 projektów scenograficznych, 22 267 plakatów, 36 463 fotosów, 25 594 programy, 158 nagród, 980 zbiorów nut.

(dowód: akta kontroli str 4-25)

Zasady planowania digitalizacji zasobów opracowano w przyjętej w listopadzie 2010 r. „Koncepcji digitalizacji i wirtualnego udostępnienia zbiorów FilMOTEKI Narodowej na lata 2010–2015”, w której ściśle powiązano digitalizację o celach ochronnych (wytworzenie kopii wieczystej) z nowatorskim „udostępnianiem wirtualnym” poprzez przeniesienie kopii cyfrowych do repozytorium, umożliwiającego nie tylko ich elektroniczne magazynowanie i ewidencję, ale nowe formy dostępu. W „Koncepcji” scharakteryzowano szczegółowo 17 nowych funkcji, które pełnić będzie planowane do utworzenia multimedialne repozytorium.

(dowód: akta kontroli str 37-79)

Realizując statutowe obowiązki FN (wieczystą archiwizację narodowego dziedzictwa kultury filmowej) przewidziano także sporządzanie ze zdigitalizowanych postaci filmów kopii analogowych na trwałych podłożach poliestrowych, umożliwiające w przyszłości tworzenie kopii cyfrowych z wykorzystaniem nieznanym jeszcze obecnie technologii.

Na podstawie „Koncepcji” grupa robocza, złożona z Głównego Filmografa FN oraz kierowników merytorycznych komórek organizacyjnych FilMOTEKI wytypowała pięć kolekcji filmowych wymagających pilnej digitalizacji i spójnych z wizją tworzonego repozytorium:

- liczącą 158 filmów grupę przedwojennych produkcji fabularnych, posiadanych na najbardziej wrażliwym na proces degradacji i łatwopalnym podłożu nitrocelulozowym, w ramach której wytypowano 43 filmy jako wymagające najbardziej pilnej digitalizacji,
- zespół 212 filmów animowanych Krakowskiego Studia Filmów Animowanych, w ramach którego do digitalizacji wytypowano 28 filmów (uwzględniono przy tym plany wystawiennicze Galerii „Zachęta”, która zaplanowała szeroką prezentację dorobku twórcy filmów: J. Antonisza),
- zespół 1 328 przedwojennych materiałów dokumentalnych (kroniki filmowe Polskiej Agencji Telegraficznej, reportaże, filmy oświatowe itp.), w ramach którego wskazano 120 filmów wymagających pilnej digitalizacji (uwzględniono przy tym niezbędność udostępnienia materiału badaczom oraz krystalizowanie się nowej sytuacji prawnej tzw. dzieł osieroconych),
- zespół 2 000 filmów fabularnych z lat 1950–1970 o najbardziej narażonych na bezpowrotną utratę ścieżkach dźwiękowych, z którego wytypowano 250 ścieżek,
- liczącą 826 pozycji kolekcję filmów krótkometrażowych studia Se-Ma-For, z której wytypowano 30 filmów.

(dowód: akta kontroli str 26, 27, 101, 123, 161, 184, 227, 250, 320, 343)

Z wyjaśnień kierownik Projektu wynika, że wymieniona powyżej grupa robocza ustalała szczegółowe harmonogramy działań digitalizacyjnych oraz plany te corocznie przedkładała Radzie Programowo-Naukowej FN.

⁶ Liczba ta nie obejmuje filmów znajdujących się w zasobach przejętych przez FN archiwów produkcyjnych Wytwórki Filmów Dokumentalnych i Fabularnych i Studia Filmowego Czołówka”, które – według wyjaśnień Głównego Filmografa - zostaną włączone do zbioru po skatalogowaniu.

Grupa na bieżąco reagowała na obserwowane procesy degradacji przechowywanego materiału. W szczególności, analiza stanu zachowania taśm dźwiękowych spowodowała decyzję o przyspieszeniu ich digitalizacji z roku 2014 na rok 2013.

(dowód: akta kontroli str 414)

W odniesieniu do wymienionej powyżej kolekcji filmów przedwojennych w okresie od 1 stycznia 2010 r. do 30 czerwca 2014 r. zrealizowano projekt „Nitrofilm” sfinansowany ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w kwocie 17 385,4 tys. zł (całkowity koszt zadania: 19 265,9 tys. zł).

Wobec pozostałych, wymienionych powyżej kolekcji w kolejnych latach funkcjonowania programu Kultura+ (2011, 2012, 2013, 2014) digitalizację podjęto w oparciu o finansowanie (współfinansowanie) ze środków Programu Kultura+, corocznie kierując do Operatora Programu (Narodowego Instytut Audiowizualnego) stosowne wnioski i zawierając zgodne z zasadami Programu umowy.

(dowód: akta kontroli str 98-121, 159-182, 225-248, 318-333, 357-404)

Ponadto w latach 2008-2011 zdigitalizowano i dokonano rekonstrukcji jednego filmu przedwojennego („Miłość i Izy Chopina”) oraz 16 filmów powojennych (w tym m.in. „Potop”, „Lotna”, „Pan Wołodyjowski”, „Baza ludzi umarłych”) z wykorzystaniem środków Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina oraz Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej.

(dowód: akta kontroli str 180, 338)

Z wyjaśnień dyrektora FN wynika, że całkowitych kosztów digitalizacji zbiorów filmowych FN nie oszacowano ze względu na niską wiarygodność ewentualnych wyliczeń, które dotyczyć by musiały procesu idącego w dziesiątki lat, w ciągu których zapewne pojawią się nowe technologie o nieznanych obecnie kosztach. Koszty stosowanych obecnie technologii (około 120 tys. zł dla digitalizacji jednego filmu fabularnego i około 10 tys. zł – dla filmu dokumentalnego) dla zadania obejmującego digitalizację ok. 2 tys. filmów fabularnych i ok. 100 tys. dokumentalnych, wraz z kosztami przechowywania co najmniej 30 PB danych, sięgnęłyby kilkuset milionów zł.

W związku z powyższym horyzont czasowy i harmonogram planowanych prac ograniczono w FN do roku 2020, przewidując pełną digitalizację kolekcji filmów przedwojennych (158 tytułów), sukcesywną digitalizację filmów powojennych (2 000 tytułów) w miarę pozyskiwanych środków publicznych (przy uwzględnieniu pierwszeństwa filmów na podłożu azotanu celulozy, magnetycznych zapisów dźwięku oraz najstarszych filmów kolorowych na podłożu aceto-celulozowym) oraz pełną digitalizację kolekcji plakatu filmowego (ponad 22 tys. pozycji) i fotosów (ponad 36 tys. pozycji).

(dowód: akta kontroli str 418-419)

W objętym kontrolą okresie zdigitalizowano:

- w okresie 2011/2012⁷ – 39 z 212 filmów animowanych Krakowskiego Studia Filmów Animowanych - 13,2% kolekcji i 139,3% początkowo zaplanowanej ilości 28 filmów,
- w okresie 2012/2013 – 175 z 1 328 przedwojennych filmów dokumentalnych (kroniki PAT, reportaże, filmy oświatowe, dokumenty promocyjne, krajoznawcze i inne) – 9% kolekcji i 145,8% początkowo zaplanowanej ilości 120 filmów,

⁷ Roczne cykle realizacji i finansowania w ramach Programu Kultura + każdorazowo obejmowały okresy od lipca/sierpnia danego roku do czerwca/lipca roku następnego.

- w okresie 2013/2014 – 370 z 2 000 magnetycznych materiałów dźwiękowych do polskich filmów fabularnych z lat 1950-1970 – 12,5% kolekcji i 148% zaplanowanej ilości 250 ścieżek,
- w okresie 2014/2015 (do końca 2014 r.) – 28 z 826 filmów krótkometrażowych z kolekcji SE-MA-FOR – 3,6% i 93,3% zaplanowanej ilości 30 filmów.

Ponadto w ramach projektu „Nitrofilm” w ciągu jego trwania (2010 – połowa 2014 r.) zdigitalizowano 43 ze 158 przedwojennych filmów fabularnych – 27,2% kolekcji.

(dowód: akta kontroli str 26-27)

W związku z powyższym w kolejnych latach realizacji Programu poniesiono koszty:

- w okresie 2011/2012 – w wysokości 737 tys. zł – w całości ze środków Programu,
- w okresie 2012/2013 – w wysokości 1 171 tys. zł, z czego 95,7% (1 121 tys. zł) ze środków Programu,
- w okresie 2013/2014 – w wysokości 2 204 tys. zł, z czego 95% (2 094 tys. zł) ze środków Programu,
- w roku 2014 (trzy kwartały) – w wysokości 526 tys. zł, z czego 92% (484 tys. zł) ze środków Programu.

Realizując projekt „Nitrofilm” poniesiono koszty w wysokości 6 548 tys. zł, z czego 85% (5 564 tys. zł) – ze środków europejskich.

(dowód: akta kontroli str 28-29)

Procedury realizacji projektów digitalizacyjnych szczegółowo opisano w „Koncepcji”.

Uwzględniały one:

- wybór tytułów do digitalizacji i lokalizację zachowanych materiałów źródłowych,
- analizę stanu technicznego zachowanych źródeł,
- konserwację i przygotowanie do digitalizacji wyselekcjonowanych źródeł,
- wybór wykonawcy zadania digitalizacji,
- testy skanowania wyselekcjonowanych materiałów źródłowych – finalny wybór materiału,
- digitalizację o założonych wcześniej wysokich parametrach 4K/2K, 10 lub 16 bit, DPX,
- kontrolę jakości powstałej „cyfrowej kopii wieczystej”,
- rekonstrukcję lub remastering obrazu i dźwięku,
- finalną korekcję barwną lub tonalną.

(dowód: akta kontroli str 52)

W okresie objętym kontrolą zrealizowano wszystkie cele rzeczowe, szczegółowo opisane w załącznikach do umów zawartych z NInA.

W zakresie umowy nr 16/11/NInA z dnia 13 października 2011 r.⁸ (obejmującej okres do 31.08.2012 r.), na podstawie której FilMOTEKA przyjęła do realizacji „Rozbudowę Repozytorium Cyfrowego”, zadanie digitalizacji i remasteringu 28 filmów Krakowskiego Studia Filmów Animowanych zrealizowano w 139,2% (39 filmów). Digitalizację przeprowadzono w rozdzielczości 4K (do plików DPX, 16/10 bit), rekonstrukcję – w rozdzielczości 2K. Wytworzono 5,6 TB danych. 3 000 rekordów (całą zaplanowaną ilość) wprowadzono do Repozytorium i zapewniono do nich dostęp internetowy. Zgodnie ze szczegółowo opisanym w załączniku do umowy planem zakupów sprzętu i oprogramowania rozbudowano infrastrukturę Repozytorium (cztery zakupy inwestycyjne – w tym macierz dyskowa i biblioteka taśmowa wraz z taśmami) i zawarto umowę na szerokopasmowy dostęp do internetu.

(dowód: akta kontroli str 82, 123-124)

⁸ Umowę zmieniono następnie aneksami z dnia 29 listopada 2011 r. oraz 17 września 2012 r.

W zakresie umowy nr 52/12/NIInA z dnia 15 października 2012 r.⁹. (obejmującej okres do 31 lipca 2013 r.), na podstawie której FN przyjęła do realizacji „Rozbudowę i centralizację Repozytorium Cyfrowego” oraz digitalizację przedwojennych filmów dokumentalnych (kronik PAT, reportaży, filmów oświatowych), których ilość określono na 120 filmów, zeskanowano 175 tytułów (145,8% zaplanowanej ilości, 90 godzin materiału). Ze względu na przewidywane kanały dystrybucji tak specyficznego materiału dokonano digitalizacji do bezstratnych formatów o rozdzielczości HD, które skopiowano na taśmy HD CAM. Wytworzono 3,8 TB danych. 2 000 rekordów (to jest – całą zaplanowaną ilość) wprowadzono do Repozytorium i zapewniono internetowy do nich dostęp. Zgodnie ze szczegółowo opisanym w załączniku do umowy planem zakupów sprzętu i oprogramowania rozbudowano infrastrukturę Repozytorium (10 zakupów inwestycyjnych – w tym nową bibliotekę taśmową 180 TB wraz z zapasem taśm oraz stacje robocze do obróbki plików video).

(dowód: akta kontroli str 148, 184-185)

W zakresie umowy nr 251/13/NIInA z dnia 4 października 2013 r.¹⁰. (obejmującej okres do 31 lipca 2014 r.), na podstawie której FN przyjęła do realizacji drugą fazę zadania „Repozytorium Cyfrowe: rozbudowa, centralizacja i digitalizacja, część II” zabezpieczając magnetyczne materiały dźwiękowe do filmów fabularnych z lat 1950–1970 zdigitalizowano 300 ścieżek (120% planu) z 600 tys. m taśmy. Źródłowe materiały magnetyczne typu RR, ER i MR zdigitalizowano do plików dźwiękowych w formacie nieskompresowanym PCM 24 bity, przy częstotliwości próbkowania 48 kHz w kontenerach wave. W 70 przypadkach zeskanowano także obecne w kolekcji zwiastuny filmów. Wytworzono 1,1 TB danych. 700 rekordów wprowadzono do bazy Repozytorium. 30 z nich (10% planowanej ilości) udostępniono w serwisie internetowym. Zgodnie ze szczegółowo opisanym w załączniku do umowy planem zakupów sprzętu i oprogramowania rozbudowano infrastrukturę Repozytorium (sześć zakupów inwestycyjnych sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem i usługami wsparcia informatycznego).

(dowód: akta kontroli str 205, 250-251)

W zakresie realizacji umowy nr 140/14/NIInA z dnia 24 września 2014 r. (obejmującej okres do 31 lipca 2015), na podstawie której Filmoteka przyjęła do realizacji „Digitalizację mistrzowskiej kolekcji Studia Se-Ma-For część I” zdigitalizowano 28 filmów (140% zaplanowanej ilości 20 filmów). Ponadto zdigitalizowano 5 tys. fotosów z tej samej kolekcji. Sporządzono po dwie kopie „surowych” skanów, które zachowywały niezbędne parametry techniczne. W toku skanowania wykorzystano technologię D-ICE (czwartego kanału – światła podczerwonego wykrywającego zniszczenia powierzchni filmu). Wytworzono 17 TB danych. 500 rekordów (to jest – połowę zaplanowanej ilości) wprowadzono do Repozytorium i zapewniono internetowy do nich dostęp. Zgodnie ze szczegółowo opisanym w załączniku do umowy planem zakupów sprzętu i oprogramowania doposażono pracownię i rozbudowano funkcjonalności Repozytorium.

(dowód: akta kontroli str 309, 342-344)

FN rzetelnie rozliczała dofinansowanie otrzymane od Operatora, terminowo przekazywała mu zgodne z ustalonymi przez niego wzorami rozliczenia częściowe i końcowe towarzyszące raportom z rzeczowego wykonania dofinansowanych

⁹ Umowę zmieniono następnie aneksem z dnia 29 lipca 2013 r.

¹⁰ Umowę zmieniono aneksem z dnia 30 października 2013 r.

zadań. Terminowo i we właściwej wysokości dokonywano zwrotów niewykorzystanych w toku realizacji zadań części uzyskanych dotacji oraz zwrotu kwot odzyskanych z urzędu skarbowego po rozliczeniach podatku VAT.

(dowód: akta kontroli str 125-142, 186-199, 252-304, 344-354, 415, 458-460)

W toku kontroli nie stwierdzono wystąpienia utraty (zniszczenia) zbiorów. Oświadczenie stwierdzające ten fakt złożył także w toku kontroli Główny Filmograf FN.

(dowód: akta kontroli str 25)

Plany czynności towarzyszących digitalizacji (zakresy rekonstrukcji wraz z parametrami skanowania, wstępnej obróbki uzyskanych plików oraz zakresy opisywania ich metadanymi) opierano o sporządzane raporty stanu zachowania poszczególnych filmów i zawierano we wnioskach o dofinansowanie, kierowanych do Operatora, zaś szczegółowe ich opisy formułowano w umowach, na podstawie których zlecano prowadzenie digitalizacji podmiotom zewnętrznym.

(dowód: akta kontroli str 101, 161-162, 227-228, 320-321, 444-445)

Koordinator Projektu wyjaśniła, że czynności digitalizacyjne powierzano firmom zewnętrznym ze względu na stałe wykorzystywanie zakupionego ze środków POIŚ skanera do digitalizacji filmów przedwojennych w ramach projektu „Nitrofilm” oraz dostosowanie jego parametrów do skanowania filmów na podłożu azotanocelulozowym. Wykorzystanie go do digitalizacji filmów na podłożu acetocelulozowym (filmów powojennych) byłoby w związku z powyższym wolniejsze i bardziej kosztowne, niż wykorzystywanie firm zewnętrznych.

(dowód: akta kontroli str 444-445)

W przypadkach digitalizacji filmów animowanych (projekty z lat 2011-2012 oraz 2014-2015) przeprowadzono korektę barwną całości materiału. Według wyjaśnień Kierownik Programu sposoby jej prowadzenia uzgadniano z żyjącymi twórcami filmów lub posługiwano się najlepszą wiedzą historyczno-filmograficzną.

Materiały dokumentalne PAT oraz PKF (projekt z roku 2012/2013) digitalizowano w dopuszczalnej przez Operatora rozdzielczości 2K oraz nie poddawano ich rekonstrukcji.

Digitalizację ścieżek dźwiękowych (projekt z okresu 2013/2014) przeprowadzono przy próbkowaniu o częstotliwości 48 kHz i zapisie 24-bitowym – do formatu Wave, co było zgodne z ustalonym przez Operatora „Katalogiem dobrych praktyk”.

(dowód: akta kontroli str 123, 184, 250, 419)

Zdigitalizowane i zrekonstruowane (w przedstawionym powyżej zakresie) filmy, zapisane jako kopie wzorcowe DCDM (obraz jako sekwencje plików DPX w rozdzielczości 4K lub 2K, dźwięk: w formacie Wave) wraz z plikami QuickTime (dla celów poglądowych), a w przypadku filmów dokumentalnych – kontenery MOV (kodek ProRes) zgodnie z postanowieniami umów zawartych z Operatorem przekazywano mu w ustalonych terminach wraz z plikami zawierającymi wszystkie stosowne metadane, za wyjątkiem 2012 r., w którym przekazano metadane składające się jedynie z 16 spośród 22 pól wymienionych w „Katalogu”. Kierownik Programu wyjaśniła, że w 2012 r. NInA nie określił jeszcze wymaganego zestawu metadanych i zaakceptował otrzymany układ.

(dowód: akta kontroli str 146-147, 203-204, 307-308, 447)

Oględziny bazy danych Repozytorium Cyfrowego FN przeprowadzone w toku kontroli wykazały, że zawarte w niej rekordy zawierają łącznie 175 pól, w tym – wszystkie 22 pola zgodne z zestawem opisanym w „Katalogu” oraz pola dodatkowe, służące m.in. do zapisu danych konserwatorskich (dot. kopii wieczystych oraz parametrów przeprowadzonej digitalizacji) oraz poszerzonych informacji dla użytkowników serwisu internetowego (m.in. materiały krytyki filmowej, przepisane ścieżki dźwiękowe głosu lektora).

(dowód: akta kontroli str 446-454)

Dyrektor FN wskazał następujące czynniki opóźniające proces digitalizacji zasobów FN:

- Przyjęty model finansowania digitalizacji ze środków publicznych, w którym środki przyznawane są corocznie w różnej wysokości (maksymalnie do ok. 2 mln zł), wynikających z warunków ogłaszanych przez Operatora konkursów. Ponadto model ten nie uwzględnia niezbędnych w przyszłości, rosnących kosztów utrzymania infrastruktury technicznej (przestrzeni dyskowej wraz z kosztami serwisu, nośników, zasilania itp.) Repozytorium.
- Uwzględnianie w warunkach ww. konkursów wymogu dysponowania przez beneficjenta autorskimi prawami majątkowymi do digitalizowanych obiektów. Wymóg ten pozostaje w sprzeczności z archiwalnym charakterem FN i znacznie zawęża krąg obiektów kierowanych do digitalizacji finansowanej ze środków Programu Kultura +.
- Brak jasnego podziału kompetencji pomiędzy instytucjami realizującymi zadania digitalizacyjne i organami państwa kontrolującymi ten proces.
- Brak wdrożenia w ustawodawstwie polskim przepisów wynikających z dyrektywy europejskiej nr 2012/28/UE w sprawie tzw. dzieł osieroconych. Uniemożliwia to zgodne z prawem upowszechnianie zawartości Repozytorium z wykorzystaniem dystrybucji telewizyjnej i video.
- Ograniczenia lokalowe, powodujące brak możliwości zwiększenia ilości personelu zaangażowanego w tworzenie Repozytorium oraz rozbudowy infrastruktury technicznej.

(dowód: akta kontroli str 419-420)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, iż w FilMOTECE nie opracowano szczegółowego wieloletniego planu digitalizacji zasobów ani nie oszacowano jego kosztów, w tym - kosztów elektronicznego przechowywania już zdigitalizowanych filmów. Zdaniem Izby utrudnia to racjonalne planowanie pozyskiwania środków finansowych (w tym – ze źródeł publicznych) niezbędnych do pełnej digitalizacji zasobów i trwałego ich zachowania.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

Stan infrastruktury technicznej dla zasobów cyfrowych

Opis stanu
faktycznego

W związku z rozbudową Repozytorium Cyfrowego w okresie objętym kontrolą ze środków Programu wydatkowano:

- w okresie 2011/2012 – na zakup sprzętu i oprogramowania – 162,9 tys. zł, na udostępnianie zbiorów (w tym utrzymanie i aktualizację bazy danych) – 296,1 tys. zł,
- w okresie 2012/2013 – na zakup sprzętu i oprogramowania – 398,3 tys. zł, na udostępnianie zbiorów (w tym utrzymanie i aktualizację bazy danych) – 416,8 tys. zł,
- w okresie 2013/2014 – na zakup sprzętu i oprogramowania – 707,2 tys. zł, na udostępnianie zbiorów (w tym utrzymanie i aktualizację bazy danych) – 662,2 tys. zł,
- w roku 2014 (trzy kwartały) – na zakup sprzętu i oprogramowania – 94,0 tys. zł, na udostępnianie zbiorów (w tym utrzymanie i aktualizację bazy danych) – 239,5 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str 30)

Bazę techniczną realizowanego w tym samym okresie projektu „Nitrofilm” sfinansowano w 2010 r. wydatkując na zakup sprzętu i oprogramowania 7 932 tys. zł ze środków europejskich oraz 1 399 tys. zł – ze stanowiącej wkład własny dotacji celowej Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

(dowód: akta kontroli str 31)

Pracownie digitalizacji i rekonstrukcji przedwojennych filmów fabularnych oraz Repozytorium zlokalizowano w wynajmowanym od Wytwórni Filmów Dokumentalnych i Fabularnych budynku dawnego magazynu kopii filmowych przy ul. Chełmskiej 21 w Warszawie. Czynności związane z prowadzeniem Repozytorium prowadzono w dwu pomieszczeniach o łącznej powierzchni 57,9 m², wyposażonych w pięć komputerowych stanowisk pracy. W osobnym pomieszczeniu 16 m² zlokalizowano serwerownię. Digitalizację filmów przedwojennych prowadzono w trzech pomieszczeniach o łącznej powierzchni 123 m², wyposażonych w zakupiony w roku 2010 specjalistyczny sprzęt do skanowania, naświetlania i montażu liniowego. Dodatkowo w dwu pomieszczeniach o powierzchniach 11 i 12 m² urządzono serwerownię. Pomieszczenie, w którym prowadzono konserwację taśmy wyposażono w klimatyzację oraz mierniki temperatury i wilgotności powietrza. Przeprowadzone w toku kontroli oględziny wykazały dobry stan pomieszczeń, przy bardzo małej ich powierzchni, nie pozwalającej na tworzenie dodatkowych stanowisk pracy. Część magazynowa, służąca do tego celu od wielu lat posiadała zabezpieczenia przeciwpożarowe w postaci odpowiednich stropów, obwałowania oraz czujników. Utrzymywana była w nim obniżona temperatura powietrza.

(dowód: akta kontroli str 446-447)

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym FN zadania z zakresu digitalizacji realizowane są przez dwie komórki organizacyjne: Zespół Restauracji Taśmy Filmowej oraz Zespół Repozytorium Cyfrowego. Zespół Repozytorium składał się z siedmiu pracowników etatowych FN o odpowiednich kwalifikacjach¹¹ (w tym okresowo dwie osoby dokonywały wstępnej konserwacji taśm przed przekazaniem ich do skanowania). Okresowo czynności związane z wprowadzaniem rekordów

¹¹ Kierownik projektu posiada stopień doktora uzyskany w zakresie digitalizacji obiektów kultury i udokumentowany udział w kilku projektach międzynarodowych w zakresie digitalizacji i archiwistyki multimedialnej. Pozostali pracownicy posiadają wyższe wykształcenie kierunkowe.

do bazy danych powierzano 12 stażystom zatrudnianym na podstawie umów zleceń. W Zespole Restauracji Taśmy zatrudnionych było 11 osób o odpowiednich kwalifikacjach¹². Obsługę księgową obu projektów powierzono pracownikom księgowości FN.

(dowód: akta kontroli str 447, 462)

W okresie objętym kontrolą dokonano zakupu sprzętu niezbędnego do rozbudowy utworzonego w roku 2010 Repozytorium Cyfrowego na łączną kwotę 1 363,5 tys. zł (z czego 1 361,9 tys. zł – ze środków Programu).

Szczegółowa analiza trzech postępowań o udzielenie zamówień publicznych o łącznej wartości 1 065,9 tys. zł wykazała, że przeprowadzono je zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych¹³, w dwu przypadkach – w trybie przetargu nieograniczonego, wydając kwoty o 90,2 tys. zł mniejsze od ustalonych wartości zamówienia, w jednym przypadku – na podstawie art. 67 ust 1 pkt 1a ustawy PZP w trybie z wolnej ręki – wydając kwotę o 18,5 tys. zł większą od zakładanej wartości.

(dowód: akta kontroli str 30 , 455-457)

Infrastrukturę Repozytorium tworzą z uwzględnieniem norm i standardów europejskich¹⁴ zapewniając jego spójność z europejskimi platformami upowszechniania dorobku kulturowego: European Film Gateway i Europeana.

(dowód: akta kontroli str 74, 339)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Ustalone
nieprawidłowości

NIK zwraca uwagę, że FN odpowiedzialna za zachowanie dziedzictwa narodowego w zakresie kinematografii i jego upowszechnianie nie dysponuje budynkami stanowiącymi jej siedzibę, a kluczową działalność digitalizacyjną realizuje w budynku wynajmowanym od Wytwórni Filmów Dokumentalnych i Fabularnych. Stan taki utrudnia racjonalne planowanie inwestycji wymaganych dla prawidłowej realizacji zadań statutowych, w tym digitalizacji posiadanych zasobów.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

Upowszechnianie zdigitalizowanych zbiorów

Opis stanu
faktycznego

Umowy zawarte przez FN z Operatorem Programu nie przewidywały środków na upowszechnianie zrekonstruowanych i zdigitalizowanych zbiorów. Koszty związane z upowszechnianiem zdigitalizowanego materiału nie zostały też uwzględnione w kwalifikowalnych kosztach realizacji zadań.

Tym niemniej w objętym kontrolą okresie FN prowadziła – w ramach realizacji własnych zadań statutowych - działania na rzecz upowszechnienia wiedzy

¹² Kierownik projektu posiadał wyższe wykształcenie w zakresie operatorstwa filmowego i jest uznanym specjalistą w dziedzinie cyfrowej obróbki obrazu filmowego. Pozostali pracownicy z wyższym wykształceniem w zakresie prac graficznych i foto zostali w 2010 r. przeszkoleni w zakresie obsługi urządzeń ze środków POiŚ.

¹³ Dz.U. z 2013 r., poz. 907 ze zm. – dalej PZP.

¹⁴ Standard OASIS, normy EN 15744 i EN 15907.

o prowadzonej digitalizacji posiadanego zasobu, w tym – o posiadanych elektronicznych wersjach szczególnie ważnych zabytków polskiej kultury filmowej.

Działalność w tym obszarze wynikała z zarysowanej w przywoływanej poprzednio „Koncepcji digitalizacji i wirtualnego udostępniania zbiorów FN” strategii przekształcenia FN w multimedialną instytucję kultury, zdolną do upowszechniania całego posiadanego zasobu poprzez elektroniczne kanały dystrybucji.

W związku z powyższym zasadnicze działania o charakterze informacyjno – promocyjnym prowadzono poprzez serwisy internetowe: serwis główny FN (www.fn.gov.pl), serwis Repozytorium Cyfrowego (www.repozytorium.fn.org.pl), serwis Fototeki (fototeka.fn.org.pl), Gapla (gapla.fn.org.pl) oraz portal edukacyjny (www.edukacjafilmowa.pl), stronę kina Iluzjon (www.iluzjon.pl), a także profile Filmoteki, Fototeki i kina Iluzjon w serwisie społecznościowym facebook.pl.

(dowód: akta kontroli str 417-418)

Ponadto działalność tą włączono w funkcjonowanie prowadzonego przez FN kina Iluzjon oraz współpracującą z FN siecią kin studyjnych i klubów filmowych, a także uwzględniano w programach festiwali, przeglądów i podobnych imprez z udziałem FN.

Systematycznie monitorowano odbiór wymienionych powyżej serwisów internetowych z wykorzystaniem narzędzia Google Analytics oraz przeprowadzano analizy treści informacji medialnych, których wyniki zamieszczano na stronach internetowych Filmoteki.

Z wykorzystaniem Google Analytics mierzono ilość użytkowników serwisów internetowych, która systematycznie rosła. W tym: ilość użytkowników serwisu głównego Filmoteki wrosła od ilości 19,7 tys. w roku 2011 do 41 tys. w roku 2014, użytkowników Repozytorium: od 102 tys. w roku 2012 do 164 tys. w roku 2014.

(dowód: akta kontroli str 417)

W objętym kontrolą okresie przeprowadzono 70 imprez o charakterze przeglądów, festiwali, jubileuszy itp. popularyzujących digitalizacyjny dorobek FN. Szczególne znaczenie miały trzy repremiery zdigitalizowanych i odrestaurowanych filmów przedwojennych („Mania”, „Pan Tadeusz” oraz „Zew morza”).

Systematycznie prowadzono cykliczne imprezy wspólnie z innymi instytucjami kultury (w tym: Akademia Filmowa, Kino od kuchni, Kino/Teatr, Media Diaries, Uniwersytet III wieku, Uniwersytet Dzieci, Kinera - obrazy poszły w ruch, Kinowizje) oraz warsztaty i wystawy edukacyjne.

(dowód: akta kontroli str 423-442)

W toku realizacji Programu uwzględniono potrzeby osób niepełnosprawnych umieszczając w serwisie internetowym tekstowe zapisy treści wygłaszanych w filmach dokumentalnych przez lektora.

(dowód: akta kontroli str 447)

Przyjęte w polityce rachunkowości FN zasady ewidencjonowania kosztów i przychodów (w układzie rodzajowym, przy uwzględniającym zadania statutowe układzie analityki kont) nie pozwalały na wyodrębnienie i oszacowanie kosztów poniesionych na upowszechnianie wiedzy o zdigitalizowanych materiałach filmowych (w tym – na promocję tworzonego kanału ich dystrybucji), ani – przychodów uzyskanych z działalności digitalizacyjnej.

W żadnym z raportów z realizacji zadań, przekazywanych NInA nie wykazano przychodów uzyskanych bezpośrednio w wyniku realizacji projektu.

Kierownik Projektu Repozytorium FN oświadczyła, iż realizacja umów zawartych z NInA w zakresie digitalizacji nie przyniosła żadnych zysków i wyjaśniła, że do udziału w programie typowano filmy, które nie posiadając potencjału komercyjnego (w tym – obie kolekcje filmów animowanych) mogłyby nie znaleźć zainteresowania żadnego z obecnych na rynku polskim studiów digitalizacyjnych, zaś z powodu wartości historycznej oraz stanu zachowania kopii wymagają zachowania i konserwacji z wykorzystaniem digitalizacji.

(dowód: akta kontroli str 413-414, 461)

Wg stanu na koniec 2014 r. internetowy serwis FN udostępniał informacje o 3 892 zdigitalizowanych filmach. Trzy filmy, do których Filmoteka posiada prawa majątkowe udostępniono w całości¹⁵, inne – w postaci fragmentów opatrzonych logo FN.

W efekcie porozumień zawartych z producentami filmów powojennych prezentowane są uzgodnione z nimi fragmenty filmów fabularnych oraz kolekcja filmów animowanych.

Łącznie na stronie Repozytorium opublikowano: 424 materiały PAT, 19 materiałów WFD, 3 194 materiały PKF (wraz z 157 materiałami nie włączonymi do Kronik), 42 filmy animowane i eksperymentalne.

(dowód: akta kontroli str 410)

W odniesieniu do filmów zamieszczonych we fragmentach serwis informuje o posiadaczach praw autorskich oraz o możliwości zakupu (po ew. uzgodnieniach z posiadaczami wymienionych praw) sporządzanych na zamówienie kopii cyfrowych w zamówionych formatach dystrybucyjnych.

Uporządkowaniu kwestii związanych z możliwością internetowej prezentacji digitalizowanego materiału służą zamieszczane na stronie FN wykazy dzieł tzw. osieroconych wraz z wezwaniami do zgłaszania praw do nich przez osoby uprawnione.

(dowód: akta kontroli str 413)

W objętym kontrolą okresie rosła ilość informacji zgromadzonych w Repozytorium i za pomocą modułu portalowego dostępnych poprzez internet: od około 2 000 rekordów w roku 2011, przez 7 675 w roku 2012, 29 249 – w roku 2013 do 240 946 w roku 2014 (stan na koniec roku).

(dowód: akta kontroli str 446, 465)

Bezpieczeństwo utworzonym zbiorom cyfrowym zapewniano poprzez:

- multiplikację kopii cyfrowych. Cyfrowe kopie wieczyste FN przechowuje w dwu kopiach na taśmach LTO oraz na dyskach twardych,
- podwójną lokalizację kopii cyfrowych. Wg wyjaśnień Kierownik Projektu FN planuje zakup dodatkowej macierzy i przeniesienie jednej z kopii zdigitalizowanych filmów (wraz z taśmą LTO) do siedziby posiadanej w Łodzi,
- sprzętowe oddzielenie elektronicznego magazynu kopii wysokich rozdzielczości od portalu FN, zabezpieczające przed utratą plików (uszkodzeniem poprzez utratę integralności) w drodze tzw. włamań hakerskich.

dowód: akta kontroli str 463-464)

¹⁵ Należące do kolekcji filmu przedwojennego: „Mania”, „Pan Tadeusz” i „Zew morza”

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w badanym obszarze.

Wnioski pokontrolne

IV. Uwagi i wnioski

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁶, wnosi o:

1. podjęcie starań o uzyskanie dla Fimoteki Narodowej własnej siedziby,
2. opracowanie precyzyjnego wieloletniego planu digitalizacji zasobów oraz oszacowanie jego kosztów, w tym kosztów elektronicznego przechowywania zdigitalizowanych obiektów.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Warszawie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 24 lutego 2015 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Warszawie

Kontroler
Krzysztof Łączyński
st. inspektor k.p.

.....
podpis

.....
podpis

¹⁶ Dz.U. z 2012 r., poz.82 ze zm.

